

DOI 10.36074/grail-of-science.22.10.2021.52

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄС В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Гуцало Людмила Вікторівна

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Анотація. У статті проаналізовано дії національних урядів країн-членів ЄС на початку пандемії COVID-19 та ефективність взаємодії європейських інституцій задля подолання коронавірусної кризи. Звертається увага на політичну спроможність Європейського Союзу діяти спільно у питаннях вироблення спільної антикризової політики.

Ключові слова: регіональна політика, національні уряди, держави-члени ЄС, Європейський Союз, пандемія, COVID-19, криза.

На початку 2020 р. практично всі регіони Європейського Союзу зіткнулися з пандемією COVID-19. Швидке поширення захворюваності стало глобальним викликом, що потребував негайного пошуку заходів ефективної протидії. І це не дивно, оскільки коронакриза змусила всіх жити інакше. Вона змінила звички, зумовила закриття підприємств, посилила рівень безробіття тощо. Наслідки пандемії відчули на собі у більшій чи меншій мірі всі держави.

Після тривалих карантинних обмежень почалося покрокове повернення до звичайного життя: поступово відкривалися кордони країн, перезапускалися виробничі сектори та сфери послуг. Проте досі існує загроза чергового карантину внаслідок локальних спалахів COVID-19 у низці держав та потенційної глобальної хвилі захворюваності.

Мета нашої статті – дослідження внутрішньополітичних аспектів реагування на пандемічну кризу окремих держав-членів та інституцій Європейського Союзу.

Піки захворюваності населення на коронавірусну інфекцію припали на березень-квітень та вересень-грудень 2020 р.

Коли Європа була оголошена епіцентром пандемії перед країн-членами Євросоюзу постало питання: розраховувати лише на свої сили чи на координацію дій, допомогу інститутів ЄС. Боротись національні уряди починають окремо, без узгоджень з партнерами-союзниками. Звичайно, за місяць Єврокомісії швидко організувати роботу для спільного реагування було досить важко, потрібен був час для вироблення спільних дій.

На думку Артеменка Р., «вже 13 березня (2020 р. – Авт.) інституції ЄС змогли представити ряд ініціатив щодо протидії пандемії. Одним з цих заходів стало збереження працюючого спільного ринку... Також Єврокомісія ініціювала централізоване держзамовлення для промисловості, потрібне для забезпечення населення засобами дезінфекції та гігієни. Було прийнято

рішення про створення загальноєвропейського запасу медичних матеріалів для передачі їх туди, де вони найбільш необхідні. Основні витрати на ці матеріали взяла на себе Єврокомісія (до 90%). Країнам було дозволено змінювати межі дефіциту бюджету для швидкого реагування на виклики. Євроінституції (Європарламент, Єврокомісія, Європейська Рада) терміново затвердили законодавство, яке дозволяє країнам-членам надавати допомогу цілим секторам економіки. За пропозицією ЄК Європада виділила 37 млрд євро для національних урядів за рахунок перерозподілу структурних фондів та фондів розвитку» [1].

Зазначимо, що інтенсивність пандемії різнилась залежно від країни-члена Євросоюзу. Вона розпочалася в Італії, згодом поширилася на Францію й інші країни.

Уже в лютому 2020 р. Італія вийшла на друге місце в світі за кількістю заражень (на першому місці залишався Китай). Згодом ситуація погіршилась настільки, що італійські лікарні опинились у критичному стані через брак медичного персоналу й апаратів штучної вентиляції легень.

Аби стримати поширення інфекції, владою було продовжено карантин і запроваджено рішучі заходи для запобігання поширенню інфекції: загальні обмеження на поїздки, заборона публічних заходів, закриття шкіл і публічних місць, призупинення релігійних заходів, включаючи похорони та весілля.

Урядом Іспанії на антикризову програму було виділено з бюджету 25 млрд євро (1,4% ВВП) [2].

У рамках плану відновлення економіки Євросоюзу, із 750 млрд євро Італії було виділено 209 млрд, і в Брюсселі непокоїлися, щоб ці кошти насправді були витрачені на структурні реформи [3]. Тому прихід до влади у Римі колишнього європейського чиновника Маріо Драгі був вельми позитивно сприйнятий євроструктурами. Прем'єр-міністр країни, підтверджуючи важливість солідарності з ЄС, планує за союзницькі гроші реформувати італійську бюрократію, повільну систему правосуддя, зосередити увагу на освіті тощо. Коронакриза сильно вдарила по молоді та жінках країни. У 2020 р. вони втратили близько 450 тис. робочих місць. До речі, в Італії один з найсерйозніших гендерних розривів в оплаті праці в Європі.

Станом на осінь 2021 р. італійська економіка зростає найшвидше у Європі, машинобудування виробляє майже вдвічі більше продукції, ніж у минулому році, майже кожна друга компанія в країні збільшує свої інвестиції.

Франція увійшла у число країн, що найбільше постраждали від глобальної пандемії як з точки зору здоров'я населення, так і за глибиною впливу коронакризи на економіку. На фоні середнього по зоні євро падіння економіки у 2020 р. (-6,6%) ВВП Франції знизився на 8,2%. У найбільших економіках Євросоюзу ситуація була гіршою тільки в Італії (-8,9%) та Іспанії (-11%).

Основу французької економіки складає сфера послуг (понад 70%). Загалом на підтримку економіки під час пандемії, з урахуванням пакету допомоги від ЄС у 2020 р., Франція виділила 460 млрд євро. За даними Bloomberg уряд країни направив 100 млрд євро на заходи стимулювання економіки, з них: понад 20 млрд євро – на підтримку місцевих виробників продовольства, на програми по скороченню викидів парникових газів і на інвестиції в енергозберігаючі

технології; 38 млрд – на виплати безробітним та компенсацію по зарплатах компаніям, що постраждали від коронакризи; 40 млрд – на промисловість; 2 млрд – на сферу культури [4].

Пандемія COVID-19 підняла рівень бідності в Іспанії до найвищої позначки з часів Великої іспанської депресії 2008-2014 рр., коли країна потерпала від іпотечної кризи (зростання кількості безробітних, які не мали змоги сплачувати іпотечні кредити тощо) та посилення сепаратистських настроїв у Каталонії. Згідно опитувань Національного статистичного інституту (INE), у 2020 р. бідність або серйозні матеріальні витрати торкнулися 7% населення королівства (приблизно 3,3 млн осіб) [5].

Близько мільйона іспанців втратили роботу в період з квітня по червень 2020 р. Усі вони, переважно молодь, працювали в ресторанному, готельному, туристичному та інших офлайн-секторах послуг, які прямо пов'язані з туристичною галуззю і просто не витримали карантинних обмежень [6]. А туристичний сектор – двигун розвитку економіки країни. Відмітимо, що у 2018 р. Іспанія посідала друге місце в списку найчастіше відвідуваних країн, кількість міжнародних відвідувачів склала майже 83 млн осіб, а в 2020 р. вартість товарів та послуг, пропонованих туристичним сектором Іспанії, впала майже на 70% через пандемію коронавірусу [7].

Упродовж року в державі послаблювали чи посилювали карантинні обмеження залежно від ситуації. Це викликало обурення як у громадян, так і в політиків, зокрема, коли уряд Педро Санчеса заборонив дітям виходити з дому навіть з батьками у продуктовий магазин, але водночас дозволив вигулювати собак. Практично у всіх інших європейських державах дітям дозволялося хоч на якийсь час виходити на свіже повітря.

За даними Федерального управління статистики Німеччини на тлі пандемії у 2020 р. економіка країни зазнала найбільшого падіння з часів світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. ВВП у першому кварталі 2020 р. знизився на 2,2%, у порівнянні з попереднім кварталом, а в другому кварталі економіка країни впала на 9,7 % [8]. Обсяг німецького експорту за квітень 2020 р. зменшився на 31, 1%, імпорту – на 21,6% у порівнянні з квітнем 2019 р. Щодо імпорту, то він у ФРН востаннє так різко падав під час фінансової кризи у липні 2009 р. (-23,6%) [9].

Але відмітимо витривалість німецької економіки, ефективність кризового менеджменту уряду ФРН та його очільниці Ангели Меркель. Серед заходів боротьби з економічними наслідками пандемії виокремлюються загальнонаціональна програма підтримки самозайнятих, митців та малих підприємців обсягом 50 млрд євро; гарантована допомога держави до 75% місячного обороту підприємствам із менш, ніж 50 співробітниками та самозайнятими особами.

Варто зазначити, що німецька система охорони здоров'я увійшла в епідемію в значно кращих умовах, ніж італійська, яка у попередні роки зазнала суттєвих скорочень фінансування. Так, у ФРН було забезпечено 34 реанімаційні ліжка на 100 тис осіб, а в Італії – 11.

Європейський Союз як спільнота країн дозволяє спільними зусиллями

долати новітні проблеми, і пандемія COVID-19 є тому наочним підтвердженням. У квітні 2020 р. Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн зазначила, що загалом союзникам доведеться витратити на посткоронавірусне врегулювання 3 трлн євро (3,3 трлн доларів) [10]. Згодом на саміті в Брюсселі лідери країн Євросоюзу прийняли новий пакет «Наступні покоління ЄС» (Next Generation EU) обсягом 750 млрд євро на період до 2027 р. для допомоги країнам-членам у боротьбі із пандемією. Зокрема, 390 млрд євро – на безоплатну підтримку, допомогу з поверненням через фінансові інструменти, через державні гарантії або подібні фінансові програми, 360 млрд – для надання кредитів країнам-членам ЄС [11].

Серед інструментарію регіональної політики ЄС в умовах пандемії Ліщинський І. виділяє наступні механізми: «фінансова підтримка (субсидії малому і середньому бізнесу, позики під урядове забезпечення, кредитні лінії); фіскальна підтримка; рентна підтримка; інформаційні та консультаційні послуги; онлайн платформи співпраці, серед яких: промоція «купуй місцеве»; організація консультацій із питань охорони здоров'я; створення пулів робочої сили; забезпечення підтримки в різних сферах» [12].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що на початковому етапі боротьби з COVID-19 національні уряди країн-членів Євросоюзу ставили на перший план інтереси своїх громадян, приймали жорсткі заходи для уповільнення поширення захворюваності, хоча реакція окремих урядів була нескорегованою. Принципи європейської солідарності відходили на другий план. Через недостатню координацію дій країн-членів спільноти на початку пандемії мали місце безсистемні засоби національного реагування на проблему, які, в свою чергу, посприяли поширенню євроскептичних настроїв, зокрема в Італії, Франції.

Криза стала одним із найсерйозніших викликів для єдності Європейського Союзу. Але Брюсселем було скореговано подальші дії у боротьбі з коронакризою на території ЄС.

Сучасна регіональна політика Європейського Союзу стає важливою складовою інших напрямів регулювання, які реалізуються на сьогодні і стосується сфери зайнятості, освіти, екологічних питань тощо. Звичайно, відновлення економіки країн-членів ЄС значною мірою буде залежати від тривалості та масштабів пандемії у майбутньому.

Список використаних джерел:

- [1] Артеменко, Р. О. (2020) Пандемія COVID-19 як виклик єдності та стабільності Європейського Союзу: пошук шляхів подолання кризи. *Політичне життя*, (4), 79-86. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2020.4.11>
- [2] Емерсон, М. (2020). Вірус як виклик єдності: якою буде антикризова стратегія ЄС. *Європейська правда*. Вилучено з: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/04/9/7108539/>
- [3] Recovery fund: cos'è e cosa prevede il piano nazionale di ripresa e resilienza (PNRR). Digitalizzazione della PA, rivoluzione verde ed infrastrutture per una mobilità sostenibile sono i punti cardine del Recovery Plan italiano (2021). *Studio Cavaggoni*. Вилучено з: <https://studiocavaggoni.it/recovery-fund-cose-e-cosa-prevede-il-piano-nazionale-di-ripresa-e-resilienza-pnrr/>
- [4] Nussbaum, A. & Horobin, W. (2020). France Gives Hints on Stimulus Plan to Be Unveiled

- Next Week. *Bloomberg*. Вилучено з: <https://www.bloombergquint.com/politics/france-gives-hints-about-stimulus-plan-to-be-unveiled-next-week>
- [5] Maqueda, A. (2021). Coronavirus pandemic pushed poverty in Spain to highest levels since the Great Recession. *El País*. Вилучено з: <https://english.elpais.com/economy-and-business/2021-07-16/coronavirus-pandemic-pushed-poverty-in-spain-to-highest-levels-since-the-great-recession.html>
- [6] Pollet, M. (2020). Coronavirus crisis: A million people lose their jobs in Spain in just three months. *Euronews*. Вилучено з: <https://www.euronews.com/2020/07/29/coronavirus-crisis-a-million-people-lose-their-jobs-in-spain-in-jus>
- [7] López, A. M. Tourism contribution to Spanish GDP 2006-2020 (2021). *Statista*. Вилучено з: <https://www.statista.com/statistics/640440/travel-tourism-total-gdp-contribution-spain/>]
- [8] Bruttoinlandsprodukt im 1. Quartal 2020 um 2,2 % niedriger als im Vorquartal (2020). *Statistisches Bundesam.* Вилучено з: https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressekonferenzen/2020/wirtschaft_corona/pm-bip.html
- [9] Exporte im April 2020: -31,1 % zum April 2019. (2020). *Statistisches Bundesam.* Вилучено з: https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2020/06/PD20_206_51.html
- [10] EU presents coronavirus exit strategy (2020). *Anadolu Agency*. Вилучено з: <https://www.aa.com.tr/en/europe/eu-presents-coronavirus-exit-strategy/1805839>
- [11] Рада ЄС ухвалила бюджет до 2027 року і пакет відновлення після коронакризи (2020). *Укрінформ*. Вилучено з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3154282-rada-es-uhvalila-budzet-do-2027-roku-i-paket-vidnovlenna-pisla-koronakrizi.html>
- [12] Ліщинський, І. Європейська регіональна політика в умовах COVID-19. *Виклики європейської регіональної політики в умовах пандемії COVID-19*: збірник матеріалів міжнародного наукового круглого столу (с. 11-15). 11 грудня, 2020, Тернопіль, Україна: ЗУНУ.